

— Այո, ըստ այդման, մեր ողջոյն ճամբորդութեան առաջնորդն այս գիրքն եղաւ. և այս գրքիս մէջն է որ Մըրրէյ Ապտուլլահեանց գործատանը վրայ մեծ գովասանք կը խօսի:

— Եթէ կը ներէք ինծի՝ կը փափաքէի աչք մը տալ այն փոքր յօդուածին:

— Մեծ հաճութեամբ. ահաւասիկ այս իջին մէջն է:

Այնմիջապէս նոյն իջին վրայ աչքս տանելով, հետեւեալ տողերն կարդացի:

«...Սակայն Ապտուլլահ եղբարք որոնք կայսեր և արքունի պալատան լուսանկարիչն են՝ ասոնց մէջ ամենէն անուանիներն են: Իրենք ազնուական ընտանիքէ են, և իրենց պանչելի տաղանդովը եւրոպական համբաւ ստացած են, որու զէմ արուեստակիցներէն ոչ ոք կրցաւ մրցիլ ինչուան հիմայ: Տաճկաստանի մայրաքաղաքին մէջ գրտնուած յարգի և հետաքրքրական բաներէն մէկն ալ այս ճարտարներուն ձեռակերտներն սեպուելով, ճանապարհորդք քաղքէն բաժնուելու ժամանակնին ասոնցմէ յիշատակի լուսանկարներ կ'առնուն կրտանին: Ասոնց գործարանն է 'ի Մեծ փողոց 'ի Բերա. իրենց լուսանկարաց հաւաքմանը մէջ կը պարունակուին Պօլսոյ ընդհանուր տեսարանք, արդի տարազներ, կայսերական ընտանեաց բոլոր նախահարք որոնք հին պալատան մատենադարանին մէջ գրտնուած մանրանկար պատկերներէն առնուած են: Ասոնցմէ 'ի զատ նաև տէրութեան բոլոր երեւելի անձանց պատկերներն ալ կը գտնուին այս ճարտարաց քով...»:

Նոյն տողերը կարդալէն շտե, օրինակ մը խնդրեցի, որուն սիրով հաւանեցան. և երբ ես երախտեօք անոնց ազնուութեանը շնորհակալ եղայ:

— Ստոյգ եղիք, ըսի, որ ձեր այսօրուան այցելութիւնը յիշատակացս մէջէն պիտոր չմոռցուի:

Արդ այս տողերն որ հոս կը հրատա-

րակեմ, անշուշտ մեծ խրախոյս ազդելու են Ապտուլլահ եղբարց, որ ևս առաւել ճարտար արուեստին յառաջագէմ կատարելագործութեւնը նկրտին, զիտնալով որ Եւրոպա և Ամերիկայ իրենց անուան հռչակը կը լսուի:

Եւ եթէ այդ Հայազգւոյ մը ճարտարութեան հռչակը արժանապէս կը լսուի, Հայ ազգին պարծանք մը չէ:

ՀԻՆԳ ԾԱՐԱԹ ՕԳԱՊԱՐԿԻ ՄԷՁ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԳՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՑ ԱՆԳՂԻԱՑԻՈՑ

ՅԱՓՐԻԿԷ

(Տես երես 211:)

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

Օտար աղմուկներ. — Գիշերային յարձակում մը. — Քեներտի ու Ճոյ ծառի վրայ. — Հրացանի երկու հարուած. — Ինծի. ինծի. — Գաղղիարէն պատասխան մը. — Առաւօտը. — Քարոզիչը. — Փրկութեան յատակագիծը:

Գիշերը շատ մութ էր: Կարելի չեղաւ որ տղերքն այն երկիրը ճանչնայ. խաբիսիւր բարձր ծառի մը վրայ հաստատուել էր, զոր մութին մէջէն հազիւ թէ կրնար անստոյգ կերպով որոշել:

Իրեն սովորութեանը համեմատ ժամը իննին հսկումը ընտրեց, և կէս գիշերուն Տիք ելաւ որ անոր տեղը պահպանութեան հսկումն ընէ:

— Աղէկ հսկէ, Տիք, աղէկ ուշադրութեամբ հսկէ:

— Միթէ նոր բան մը կայ:

— Ոչ. սակայն կարծես թէ մեզմէ վար անստոյգ աղմուկ մը լսեցի. չեմ գիտեր թէ քամին դէպ ո՞ր զմեզ քշեր բերեր է. չափազանց զգուշութիւն մը վնասել չիկրնար:

— Վայրի կենդանեաց ձայներն լսած պիտոր ըլլաս:

— Ոչ. ինծի բոլորովին ուրիշ բան երեցաւ. միով բանիւ ոչինչ կասկածին ալ զմեզ արթնցնելու չանհոգանաս:

— Վստահ եղիր :

Վերջին անգամ մին ալ ուշադրութեամբ մտիկ ընելէն ետեւ, տղոգորբ բան մը չլսելով, իր ծածկոցին վրայ նեւ տուեցաւ ու շուտ մը քուն մտաւ :

Երկինքը թանձր ամպերով ծածկած էր, սակայն ամենեւին հովու շունչ մը չէր շնչեր. Վիկտորիան միայն մէկ խաւրիսխով արգելական, ամենեւին առանց ճօճալու անշարժ կը մնար :

Քէննըտի արմուկը նաւակին վրայ հանգչեցուցած, անանկ որ բոցարծար ծին վառելուն ուշ դնէ, այն խաւար հանգարտութիւնը կը դիտէր. հորիզոնը կը քննէր, և ինչպէս որ խռովեալ կամ նախապաշարեալ մտքերու կը հանդիպի, երբեմն երբեմն իրեն այնպէս կ'երևար ինչպէս թէ անստոյգ լոյսեր տեսնար :

Անգամ մըն ալ անանկ կարծեց ինչպէս թէ երկու հարիւր քայլ հեռաւորութենէն որոշ լոյս մը տեսած ըլլայ. սակայն այն ալ փայլակի մը պէս անցաւ, որմէն ետքը ալ բան մը չտեսաւ :

Անշուշտ այն լուսաւոր զգացմունքներէն մէկ մըն էր որ թանձր խաւարին մէջ աչքը կը տեսնէ :

Քէննըտի ապահովեալով իր անբաստոյգ դիտողութեանց մէջ կ'ընկզմէր նորէն, երբ սուր սուլելու ձայն մը օդուն մէջէն լսուեցաւ :

Կենդանւոյ մը կամ թէ գիշերային թռչնոյ մը ձայնն էր. արդեօք մարդկային շրթունքներէն կ'ելլէր :

Քէննըտի այն ծանր դիրքին վտանգը դիտնալով, իր ընկերներն արթնցնելու վրայ էր. սակայն մտածեց ինքնիրեն որ ինչ ալ ըլլար մարդ թէ անասուն, միշտ իրենցմէն հեռի էր. ուստի իր զինուոց աչք մը տուաւ, և իր գիշերային դիտակովը նորէն շորս կողմը նայիլ սկսաւ :

Քիչ մը այսպէս նայելով իրեն երևցաւ թէ վարը անորոշ բաներ կը տեսնար, որ դէպ 'ի ծառ կը սողոսկէին. լուսնի ճառագայթով մը, որ փայլակի մը պէս ամպոց մէջէն ծաթեց, որոշ կերպով մարդակերպ խումբ մը տեսաւ որ մութին մէջէն կը շարժէին :

Շանագլուխներուն դէպքը միտքը եկաւ. ուստի շուտ մը ձեռքը տղոգորին ուսը դրաւ :

Տղոգորը մէկէն արթնցաւ :

— Լռութիւն, ըսաւ Քէննըտի, ցած ձայնով խօսինք :

— Բան մը կայ :

— Այո, ճոյն արթնցուր :

Ճոյ արթնցածին պէս, որսորդն ինչ որ տեսեր էր պատմեց :

— Դարձեալ այդ անիծած կապիկներն, ըսաւ ճոյ :

— Կարելի է. սակայն հարկ է զգոյշ կենանք :

— Ճոյ ու ես, ըսաւ Քէննըտի, սանդղով ծառը պէտք է իջնանք :

— Ես ալ այդ ատենը, ըսաւ տղոգորը, պատրաստութիւններս կը տեսնամ որ երազաբար կարենանք բարձրանալ :

— Աղէկ է :

— Իջնանք, ըսաւ ճոյ :

— Չէնքերդ միայն յետին կարօտութեան մէջ գործածէ, ըսաւ տղոգորը, անօգուտ է այս տեղուանք մեր ներկայութիւնը զգացնել :

Տիք ու ճոյ նշանով մը պատասխանեցին : Առանց շնկոյց հանելու դէպ 'ի ծառը ինջան, և երկճիղ ամուր ոստի մը վրայ յեցան, որուն վրայ իսկ արգիլուած մնացած էր խարիսխը :

Մէկ քանի վայրկեանէ 'ի վեր, մունջ ու լռիկ ականջին անկած տերևներուն մէջէն ուշ կը դնէին, երբ յանկարծ կեղևի մը ճզմուելուն շնկոյցը լսելով մէկէն ճոյ սկիզբիցիւն ձեռքը բռնեց :

— Չե՞ս լսեր :

— Այո, կը մօտենայ :

— Եթէ յանկարծ օձ մը ըլլար : Այդ սուլելու ձայնն որ լսեցիր...

— Ոչ, մարդկային սուլելու ձայնի կը նմանէր :

— Վայրենիներն կը վերադասեմ, ըսաւ ճոյ. այդ սողուններէն կը զարչիմ :

— Շնկոյցը կ'աճի, ըսաւ Քէննըտի քիչ մը ետքը :

— Այո, մագլցելով վեր կ'ելլեն :

— Այդ կողմէն դու հսկէ, միւս կողմէն ես ուշ կը դնեմ :

— Աղէկ :

Երկուքն ալ մէկմէկէ հեռու կը գրտնուէին մայր ճիւղի մը ծայրը, որ այն պատշաճ ըստած անտառին մէջ շեշտ դէպ 'ի վեր ցցուած էր. խաւարը թանձր տերեւներուն մթութեան յաւելմամբ, վերջի աստիճանի էր. 'ի վերայ այսր ալ մենայնի ճոյ ֆէննըտիին ականջը ծռելով ու ծառին ստորին մասը մատնանիշ ընելով, ըսաւ .

— Սեւամորթք :

Նաև մէկ քանի խօսքեր ցած ձայնով զուրցուած, ճանապարհորդաց ականջը հասան :

Ճոյ կամացուկ մը հրացանը ուսին կոթնցուց :

— Սպասէ, ըսաւ ֆէննըտի :

Վայրենիներէն ոմանք յիրաւի պատշաճ ելեր էին. սողնոց պէս ճիւղերուն վրայ սահելով, ծանր ծանր այլ ապահով կերպով վեր կ'ելլէին. սակայն մարմիննին հոտած ճարպով մը օծած ըլլալով, բուրած գարշահոտութենէն իրենց մերձեցալը կը մատնէին :

Յանկարծ ֆէննըտիին ու ճոյին աչաց նոյն իսկ իրենց գտնուած ճիւղին ծայրն, երկու գլուխը երեցան :

— Ուշ գիր, ըսաւ ֆէննըտի, կրակ ըրէ :

Կրկին հարուածներն կայծակի մը պէս որոտացին, ցաւի աղաղակներու մէջ մարելով : Մէկ վայրկեանի մէջ բոլոր այն վայրենեաց խումբն անհետացաւ :

Սակայն այն ոռնալու աղաղակաց մէջէն, անսովոր, անակնուկի և անկարելի ձայն մը լսուեցաւ : Մարդկային ձայն մը յայտնի կերպով այս խօսքերս արտաբերեց գաղղիարէն .

— Առ իս, առ իս :

Քէննըտի ու ճոյ ապշած, կարելի եղածին պէս շուտ նաւակը մտան :

— Լսեցիք, ըսաւ իրենց տղոքը :

— Անտարակոյս, այն գերբնական ձայնը : Առ իս, առ իս :

— Գաղղիացի մը այդ բարբարոսաց ձեռքը :

— Ճանապարհորդ մը :

— Քարողիչ մը թերևս :

— Խեղճը, կանչեց որսորդը. կը տանջեն, մարտիրոս կ'ընեն զինքը :

Տղոքը խօսիլ սկսաւ. զուր տեղ կ'աշխատէր իր այլայլութիւնը յայտնի չընելու :

— Կարելի չէ տարակուսիլ, ըսաւ. դժբաղդ Գաղղիացի մը այդ վայրենեաց ձեռքն ինկած է : Պէտք չէ ճամբայ ելլենք մինչև որ զինքն ազատելու համար ինչ որ պէտք է ընել չընենք. մեր հրացաններուն հարուածներէն հասկըցած պիտոր ըլլայ՝ որ նախախնամութիւնն իրեն անակնուկի օգնութիւն մը զոր կեր է :

Այդ յետին յոյսը չստենք : Ձեր կարծիքն ալ նոյն է :

— Մեր կարծիքն ալ նոյն է, Սեւամուէլ, և քեզի հնազանդելու պատրաստ ենք :

— Մեր ընելիքն ուրեմն յարմարցընենք, և անմիջապէս առաւօտ որ ըլլայ՝ զինքը յափշտակելու ջանանք :

— Բայց ինչպէս կարենանք պիտի այդ թշուառական սեւամորթներն հեռացընել, հարցուց ֆէննըտի :

— Իրենց փախչելու կերպէն ինծի յայտնի կ'երևնայ, ըսաւ տղոքը, որ հրացանի տեղեակ չեն. ուստի պէտք է իրենց սարսափէն օգուտ քաղենք. սակայն գործ տեսնալէն յառաջ պէտք է սպասենք որ լուսնայ, որպէս զի այս տեղերուն համեմատ ալ մեր ազատարար յատակագիծը յարմարցնենք :

— Այդ խեղճ դժբաղդը շատ հեռու ըլլալու չէ, ըսաւ ճոյ, վասն զի...

— Առ իս, առ իս, կրկնեց ձայնը աւելի տկարացած կերպով :

— Բարբարոսները, կանչեց ճոյ սըրտի բաբախմամբ մը : Սակայն եթէ այս գիշերս զինքը սպաննելու ըլլան :

— Կը լսես Սեւամուէլ, ըսաւ ֆէննըտի տղոքը ձեռքը բռնելով, եթէ այս գիշերս զինքը սպաննելու ըլլան :

— Հաւանական չէ բարեկամք. այդ վայրենի ժողովուրդներն իրենց գերիները ցորեկ ատեն կը մեռցնեն. արևու պէտք ունին :

— Եթէ դիշերը օգտեցնելով, ըսաւ Սկովտիացին, մինչև այն թշուառին՝ քովը մօտենայի :

— Քեզի հետ կու գամ, պարոն Տիք :

— Կեցէք, բարեկամք, կեցէք : Այդ մտածութիւնը ձեր սրտին և արիւն-թեանը պատիւ կ'ընէ. սակայն ապով զամենքս վտանգի մէջ կը դնէք, և աւելի փնաս հասցնէք պիտի անոր՝ որ ազատել կ'ուզենք :

— Ինչո՞ւ համար. պատասխանեց Քէննըտի : Այդ բարբարոսներն սարսափած ու ցրուած են : Ալ նորէն ետ չեն դառնար :

— Տիք, կ'աղաչեմ, ինծի մտիկ ըրէ. ամենուս փրկութեանը համար ատանկ կը շարժիմ. եթէ դիպուածով զքեզ ըմբռնել տայիք, ամեն բան կը կորսուէր :

— Սակայն այդ դժբաղդն որ կը սպասէ, և կը յուսայ : Ոչ ոք իրեն պատասխան կու տայ. ոչ ոք իրեն օգնութեան կը դիմէ : Կարծէ պիտի որ իրեն զգայարանքներն խաբուեր են, և ամենևին բան մը չէ լսած...

— Կարելի է զինքը ապահովցնել, ըսաւ տղըդոր Ֆէրկըսըն :

Եւ անմիջապէս այն խաւարին մէջէն ոտքի վրայ կանգուն իր ձեռքերովը ձայնատար փող մը ձևացնելով, եռանդեամբ օտարին բարբառովը կանչեց.

— Ո՛վ ալ ըլլաս, ապահով եղիր. երեք բարեկամք քու վրադ կը հսկեն :

Զարհուրելի ոռնալու ձայն մը պատասխանեց իրեն, անտարակոյս գերիին պատասխանը խղղելով :

— Ձինքը կը սպաննեն. զինքը սպաննեն պիտի, կանչեց Քէննըտի. մեր միջամտութիւնը ուրիշ բանի ծառայած պիտոր չըլլայ՝ բայց եթէ իր տանջանաց ժամը շտապեցնելու հարկ է գործ տեսնալ :

— Բայց ի՞նչպէս, Տիք : Ի՞նչ կրնաս ընել այդ խաւարին մէջ :

— Ո՛հ, թէ որ ցորեկ ըլլար, կանչեց ձոյ :

— Աղէկ, եթէ ցորեկ ըլլար, հարցուց տղըդորը օտար եղանակաւ մը :

— Աւելի պարզ բան չկայ, Սամուէլ, պատասխանեց որսորդը. գետինը կ'իջնայի և բոլոր այդ խուժանը հրացանի հարուածներով կը ցրուէի :

— Հապա դո՛ւ, ձոյ, հարցուց Ֆէրկըսըն :

— Ես, տէրս, աւելի խոհեմութեամբ կը շարժեի, գերիին հասկցնելով որ որոշեալ ուղղութեամբ մը փախչի :

— Հապա այդ խորհուրդը ի՞նչպէս կը հասկցնէիր իրեն :

— Այս նետիս միջոցաւ զոր թռած ժամանակը բռնեցի, և որուն ծայրը թղթիկ մը կը կապէի. և կամ աւելի պարզ կերպով, բարձր ձայնով իրեն կը խօսէի, որովհետեւ այդ սեւամորթները մեր լեզուն չեն գիտեր :

— Ձեր յատակադիմներն անգործադրելի են, բարեկամք. այդ խեղճին ամենէն մեծ դժուարութիւնը փախչելն ըլլալու է, ենթադրելով որ կարենայ իր դահիճներուն հսկողութիւնը խաբել : Իսկ քուկինիդ նկատմամբ, սիրեցեալդ Տիք, շատ յանդգնութեամբ և մեր հրացաններուն ազդած սարսափէն օգուտ քաղելով, թերեւ առաջարկութիւնդ յաջողի. սակայն եթէ անյաջող երթար, դու կը կորսուէիր, և մենք այն ատեն փոխանակ մէկի երկու հոգի ազատելու պէտք կ'ունենայինք : Ոչ, հարկ է ամենայն յաջողութիւն մեր կողմը յարմարցնել և այլապէս գործ տեսնալ :

— Սակայն անմիջապէս շուտ գործ տեսնալ պէտք է, ըսաւ, որսորդը :

— Թերեւս, պատասխանեց Սամուէլ, այդ խօսքին վրայ ամուր կենալով :

— Կարո՞ղ ես ուրեմն, տէրս, այդ խաւարը փարատելու :

— Ո՛վ գիտէ, ձոյ :

— Ահ, թէ որ այդպիսի բան մը ընես, աշխարհիս առաջին գիտունը կը հռչակեմ զքեզ :

Տղըդորը քիչ մը ատեն լռեց. մտածելու հետ էր : Իր երկու ընկերներն զգածեալ զինքը կը դիտէին. այն արտաքոյ կարգի վիճակէն այլայլած էին : Քիչ մը ետքը Ֆէրկըսըն խօսիլ սկսաւ.

— Ահաւասիկ յատակագիծս, ըսաւ :
Մեզի երկու հարիւր լիտր նաւախիճ կը
մնայ, որովհետեւ այն պարկերն որ հե-
տերնիս առինք դեռ ևս անարատ մնա-
ցած են : Կ'ենթադրեմ որ այդ գերին,
քաշած տառապանքներէն անշուշտ ըս-
պառած մէկմը, մեզմէ մէկի մը չափ կը
կշռէ. մեզի դեռ ևս վաթսուոն լիտր նա-
ւախիճ պիտոր մնայ թափելու որ աւելի
արագութեամբ բարձրանանք :

— Ի՞նչպէս ընելու կը մտածես, հար-
ցուց ֆէննըտի :

— Ահաւասիկ, Տիք. դու կ'ընդունիս
որ եթէ ինչուան գերիին հասնիմ և ի-
րեն ծանրութեանը հաւասար նաւա-
խիճ թափեմ, գունտին հաւասարա-
կշուութիւնը մի և նոյն կը մնայ. բայց
ան ատեն, եթէ կ'ուզեմ երազաբար
բարձրանալ որ այդ սևամորթներէն ա-
զատիմ, հարկ է որ բոցարծարծէն ա-
ւելի զօրաւոր միջոցներ գործածեմ. արդ
այդ նաւախիճին աւելորդը պէտքին ժա-
մանակը թափելով, ապահով եմ որ
մեծ երազութեամբ կրնամ վեր բար-
ձրանալ :

— Այդ ստոյգ է :

— Այո, սակայն մէկ անպատեհութիւն
մը կայ. և է այս, որ ետքը ի՞նչալու հա-
մար հարկ է որ թափած նաւախիճիս
ծանրութեանը համեմատ ալ կազի չափ
մը կորսնցնեմ : Արդ այդ կազը ամենա-
յարգի բան մըն է. սակայն, կարելի չէ
անոր կորստեանը վրայ ցաւիլ երբ խըն-
դիրը մարդ մը ազատելն է :

— Իրաւունք ունիս, Սամուէլ. պէտք
է ամենայն ինչ զոհենք զինքն ազատե-
լու համար :

— Աշխատինք ուրեմն, և այդ պար-
կերը նաւակին եզերքը շարեցէք անանկ
որ մէկ բռնութեամբ կարելի ելլայ վար
նետել :

— Հապա այդ խաւարը...

— Այդ խաւարը մեր պատրաստու-
թիւնները կը պարտըկէ, որոնք միայն
երբ լմննան այն ատեն պիտոր փարա-
տի : Զգոյշ կեցիք որ բոլոր զէնքերը ձեռ-
քերնուս տակը ըլլան. գուցէ հարկ ըլ-
լայ հրացան ալ գործածել. արդ քա-

րապինայով մէկ հարուած մ'ունինք,
երկու հրացաններով չորս, երկու ու-
վովներնեքով՝ տասուերկու, ընդ ամենը
տասներեօթը հարուած, որ տասներհինգ
մաներկրորդի մէջ կրնան արձկուիլ :
Սակայն թերևս պէտք չունենանք բո-
լոր այդ աղմկին ձեռք զարնելու : Պա-
տրաստ էք :

— Պատրաստ ենք, պատասխանեց
ճոյ :

Պարկերը յարմար տեղը շարուած
էին, զէնքերն ալ պատրաստ :

— Աղէկ, ըսաւ տղըդորը : Աչքերնիդ
ամեն բանի արթուն ըլլայ : Ճոյին գործն
ըլլայ նաւախիճը վար նետել, և Տիք՝
հոգ տանի գերին յափշտակելու. սա-
կայն ոչ ոք բան մը ընէ՝ մինչև որ ես
չհրամայեմ : — Ճոյ, գնա՛ նախ խարիս-
խը արձըկէ, ու նորէն շուտ մը նաւակը
ելիր :

Ճոյ չուանին վրայէն վար սահեցաւ,
ու քիչ մը ետքը նորէն վեր ելաւ :

— Վիկտորիսն ազատելով օդուն
մէջ, գրեթէ անշարժ սկսաւ ճօճալ :

Այս ատենս տղըդորը քննեց ու տե-
սաւ որ խառնուրդի արկղին մէջ այն-
չափ կազ կար որչափ հարկաւոր էր
բոցարծարծը սնուցանել, առանց պէտք
ըլլալու բաւական ժամանակ Պիւնձե-
նի բարդին ազդեցութեանը դիմելու.
վերցուց այն երկու բոլորովին առանձ-
նացուցած թելերն որ ջուրը տարրալու-
ծելու կը ծառայէին. յետոյ, իր ճանա-
պարհորդի մախաղին մէջ բնտուելով՝ եր-
կու սրածայր կտրած ածուխներ դուրս
հանեց, ու թելերուն իւրաքանչիւրին
ծայրը հաստատեց :

Իր երկու բարեկամներն առանց բան
մը հասկնալու, լռիկ իրեն կը նայէին.
երբ տղըդորն իր գործը լմնցուց, ելաւ
նաւակին մէջ տեղը կանգնեցաւ. յե-
տոյ իւրաքանչիւր ձեռքին մէջ այն եր-
կու ածուխներն բռնելով, ծայրերնին
մէկմէկու մօտեցուց :

Յանկարծ սաստիկ և աչքը շլացու-
ցիչ լոյս մը ածուխներուն երկու ծայրե-
րուն մէջ տեղը երևցաւ. ելեքտրական

լուսոյ անհուն խուրձ մը դիշերային խաւարը կը փարատէր :

— Ա՛հ, տէրս, կանչեց ճոյ :

— Ձայն մի հաներ, ըսաւ տղոգորը :

Կը շարունակուի :

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Վեհաճնանորքեան օրինակ մը. — Լեհացի կալուածատէր մը, ֆոսովաքի, որ շատ երկիրներ ունէր Մոյլեվի իշխանութեան մէջ, Լեհաց վերջին ապստամբութեանն առթիւ յանցաւոր գտնուելով տէրութեան առջև, Սիպերիա աքսորուեցաւ :

Երկու տարի հոն կենալէն ետքը՝ կայսեր շնորհքովը ազատութիւնը ձեռք ձգելով, դարձաւ իր երկիրը . բայց սըրտին մեծ ցաւովը տեսաւ որ իր ամեն ստացուածքը տէրութենէ գրաւած կամ վաճառուած էին, կինը մեռած, զաւերները օտար աշխարհներ պանդրխտութեամբ հեռացած . միայն պզտի որդին մնացեր էր, որուն վրայ ձեռք դրեր էին բարեկամքը ու սնուցեր և դաստիարակեր :

Քոսովաքի ստիպուեցաւ իր մէկ բարեկամին ապաւինիլ, ու իրմէ 150 ռուբլի փոխ առաւ, որպէս զի կարենայ անով գործի մը ձեռք զարնել . և խոստանալով իրեն որ վեց ամէն ետքը վճարէ, քովը գրաւ դրաւ ռուսի վիճակահանութեան տոմսակ մը . վասն զի այնչափ ստացուածքէն և հարստութենէն ատիկայ միայն մնացեր էր խեղճին քով :

Վրան երկու տարի անցաւ . ու ֆոսովաքի դեռ չէր կրցած պարտքը վճարել, երբ յանակնկալ իր տոմսակին թիւն ելնելով, 200,000 ռուբլի (800,000

ֆրանք) վաստակեցաւ : Մէկէն ուրախութեամբ վազեց բարեկամին, և կ'ուզէր որ ստրկին կէսը իրեն թողու . բայց անիկայ վեհանձնութեամբ ամեն փոխարինութենէ հրաժարելով, յանձնեց միայն որ նոյն քաղքին աղքատներուն օգնութիւն մը ընէ :

Բարերար սղքաւո մը. — Մօտերս Միլան քաղաքին մէջ հասարակաց բարեկարգութեան պաշտօնեայք աղքատ մը բռնեցին՝ այնպիսի խեղճ վիճակի մը մէջ որ ամեն տեսնողին գութը կը շարժէր : Դատաւորը որոշեց որ մուրացիկներու համար որոշուած պատասպարուելու տեղը խրկուի :

Աղքատը սկսաւ բողբոջել ու գէմ կենալ, ըսելով թէ այնպիսի տեղուանք միջոց ու ստակ չունեցող խեղճերուն համար է, չե թէ իրեն որ երկուքէն ալ զուրկ չէ :

« Ո՛ր է քու հարստութիւնդ », հարցուց դատաւորը :

« Կալուածներու ու զանազան արժէտոմսակներու վրայ » պատասխանեց կարծուած աղքատը :

« Ուրեմն ինչո՞ւ մուրացիկ կը շրջիս » բնականաբար պիտի հարցնէր դատաւորը :

« Որպէս զի, ըսաւ, ինծի նման՝ բայց ինծի կարօտ աղքատներուն բարիք կարենամ ընել » :

Դատաւորը մարդիկ խրկելով քննեց իմացաւ թէ յիրաւի 100,000 ֆրանքէն աւելի հարստութիւն դիպած է եղեր, և թէ երեսուն տարուրէն 'ի վեր մուրացկանութիւն կ'ընէր :

Իրաւ էր արդեօք ուրիշ խեղճերուն օգնութեան հասնելը : Հոն էր տարակոյսը . դատաւորը ստուգելու համար՝ հարկ սեպեց քննութեան տակ ձգել զինքը :